

Kirkerådet

post.kirkeradet@kirken.no

⌈Vår dato: 30.11.2020

⌈Vår ref.:

⌈Saksbehandler: ød

Høring om langtidsutleie av kirker – KAs hørings svar

Vi viser til Kirkerådets høringsnotat om langtidsutleie av kirker, datert 24. september 2020.

Innledning

Kirkebyggene har en helt avgjørende posisjon for Den norske kirke, de er både gudstjenesterom, kulturarena, symbolbygg, kulturarv og et møtested. Spørsmålet om alternativ bruk av kirker, langtidsutleie eller andre vesentlige endringer av kirkebyggets ordinære bruk reiser en rekke ulike spørsmål og utfordringer. I tillegg til de juridiske, økonomiske og driftsmessige sidene vil vesentlige bruksendringer også utfordre folks tilknytning og følelser til kirkebygget. Vi erfarer at f.eks. nedleggelse av kirker kan skape sterke reaksjoner i svært ulike grupper av befolkningen. I et lokalsamfunn fremstår kirkebygget for mange som konkretiseringen av kirken.

I drøftingen av ordninger på kirkebyggfeltet bør flere perspektiver om bruk og brukere holdes sammen; Noen er knyttet til kirken primært gjennom jevnlig deltagelse på gudstjenester og andre arrangementer. Andre er mer knyttet til kirken gjennom den betydning det har ved seremonier ved de spesielle livshendelsene. En tredje bruk er det som kan kalles «visuell bruk», som kan forstås som betydningen av at kirkebygget faktisk fysisk finnes og kan sees i lokalsamfunnet. Disse ulike perspektivene på kirkebyggenes bruk og funksjon bør inkluderes i utviklingen av ordninger på kirkebyggfeltet.

KA ønsker å legge til rette for at det gis muligheter og rammer for at kirkebygg kan få alternativ bruk, f.eks. gjennom langtidsutleie. Dette vil ofte være et bedre alternativ enn at bygget legges ned som kirke, for deretter å bli solgt, revet eller få en helt annen funksjon. Langtidsutleie av kirker muliggjør at bygget beholder sitt fysiske nærvær som kirke, den kan få en ny bruk som er mer i tråd med byggets formål, og det åpner for at den lokale kirke på et senere tidspunkt kan få tilbake kirken for mer ordinær kirkelig bruk eller nye kirkelige tiltak. Vi erkjenner samtidig at langtidsutleie av kirker vil kunne oppleves som et stort tap for mange. Det er derfor nødvendig med grundige lokale prosesser lokalt før det gjøres vedtak om langtidsutleie.

Hovedsynspunkt

KA er tilfreds med at Kirkerådet gjennom dette forslaget til endring i § 20 i Kirkeordningen gir et klarere rettslig grunnlag for at lokal kirkeforvalter kan vurdere alternativ bruk av kirker som er tatt ut av ordinær gudstjenestelig bruk. Dagens regelverk har bidratt til usikkerhet om bl.a. saksbehandling på dette området, og forslaget imøtekommer langt på vei det klare behovet for avklaring.

KA har følgende merknader og forslag til høringsnotatet:

Forståelsen av gjeldende bestemmelser

I høringsnotatets første del gis det en omfattende drøfting av det rettslige grunnlaget for langtidsutleie innenfor gjeldende bestemmelser i § 18 i kirkeloven. Under pkt 2 konkluderer Kirkerådet med at «*Det er etter dette på det rene at en langvarig leieavtale som gir leietaker eksklusiv bruksrett til kirkebygget, rammes av ordlyden i forbudsbestemmelsen*». Vi viser her til departementets tolkningsuttalelse fra 2009 som bl.a. legger vekt på at det må gjøres en konkret vurdering før det kan konkluderes om at utleieavtaler er i strid med kirkelovens § 18. KA er derfor spørrende til at Kirkerådet finner det nødvendig å uttale seg såpass konkluderende i de rettslige spørsmålene om langtidsutleie - uten at det er foretatt en konkret vurdering. En slik konkluderende tilnærming i et krevende kirkerettslig landskap berører bl.a. de konkrete vurderingene som er gjort av flere kirkelige organer i forbindelse med inngåtte leieavtaler av kirker i Oslo. KA vil anbefale at saksframlegget til Kirkemøtets behandling av denne saken legger mindre vekt på konkluderende tolkninger av dagens lovverk, og i større grad vektlegger behovet for at det nå gjøres vedtak som bidrar til å gi et mer avklart rettsgrunnlag og ryddige myndighetsforhold på dette området.

Unntaksbestemmelse

KA støtter forslaget om at den generelle begrensningen mot bruksretter opprettholdes i annet ledd i § 20 i kirkeordningen, men at det gis fleksibilitet gjennom regler som åpner for unntak fra hovedregelen. Unntaket innebærer at lokal representant for kirkeeier gis et større handlingsrom når det gjelder bruk og forvaltning av kirkebygg. KA mener det er behov for å videreføre de særskilte rettslige rammene for kirkebyggene, da dette bekrefter deres særskilt rettslige status. Dette er avgjørende som grunnlag for å videreføre egne bestemmelser om forvaltning og finansiering.

Fellesrådet som avtalepart

KA støtter høringsnotatet forutsetning om at det er kirkelig fellesråd som formelt treffer vedtak om påhefte av bruksretter og som fremmer søknad om godkjenning. I tillegg til en rettslig begrunnelse for fellesrådet rolle knyttet til § 20 i kirkeordningen, vil KA understreke at langtidsutleie forutsetter en kirkelig avtalepart som på soknets vegne kan ta stilling til ulike rettslige og økonomiske forhold som en slik leieavtale vil reise. Fellesrådets ansvar for

forvaltningen av kirkebyggene i kommunen tilsier at fellesrådet også er instansen i saker om langtidsutleie.

Når det skal tas stilling til eventuell langtidsutleie vil det være selvsagt at det er bred lokal involvering, og at det foreligger uttalelser fra bl.a. berørte menighetsråd, sogneprest og prost. KA vil også anbefale at kommunen inkluderes som høringsinstans i Kirkerådets retningslinjer for saksbehandling.

Vi anbefaler at spørsmålet om lokal instans for å ta stilling til langtidsutleie av kirken omtales før omtalen av godkjenningsinstans. Fellesrådet får i slike saker myndighet til å gjøre to avgjørende vedtak; Skal en kirke som er tatt ut av ordinær bruk leies ut til en annen instans? Hvis de svarer ja på dette spørsmålet må de deretter ta stilling til hvem det skal leies ut til og på hvilke betingelser. Drøftingen om behovet for eventuelle føringer når det gjelder hvem det skal kunne leies ut til og til hvilket formål bør derfor knyttet til omtalen av lokal instans for vedtak utleie.

Godkjenningsinstans

Høringsnotatet foreslår at det skal være biskopen som godkjenner en søknad om langtidsutleie av kirker. KA ønsker at Kirkerådet i stedet vurderer om bispedømmerådet er den mest tjenlige instansen i slike saker.

Langtidsutleie forutsetter at biskopen på forhånd har tatt stilling til at kirken ikke lenger skal brukes som ordinær menighetskirke med jevnlig gudstjenester mv. Biskopen har derfor allerede en sentral rolle i spørsmålet om kirken skal tas ut av ordinær menighetsbruk.

Etter at biskopen har avgjort at en kirke er tatt ut av ordinær gudstjenestelig bruk vil vedkommende kirkelige fellesråd måtte vurdere en rekke kirkestrategiske, økonomiske, driftsmessige og avtalemessige spørsmål om eventuell alternativ kirkelig bruk eller utleie av kirken. Når kirkelig fellesråd ut fra en samlet vurdering ønsker å gå inn for en langsiktig leieavtale, så finner KA det mer rimelig at dette er et saksfelt som med fordel kan godkjennes av bispedømmerådet. Fellesrådene vil i slike saker måtte gjøre en avveining av ulike kirkelige hensyn og verdier, noe som nettopp kjennetegner politiske saker som behandles i et kirkelig rådsorgan. Høringsdokumentet omtaler flere saksfelt som angår forvaltning av kirkebygg der bispedømmeråd i dag har avgjørelsesmyndighet, og dette taler for at bispedømmerådet også blir godkjenningsinstans i saker om langtidsutleie. Vi vil også peke på at bispedømmerådet har ansvar for avgjørelser om kirkelig inndeling, og det er ofte en sammenheng mellom de hensyn som vurderes ved sammenslåing av sokn og spørsmålet om alternativ bruk av kirker i sokn med flere kirker. Dette tilsier at godkjenningsmyndigheten for langtidsutleie legges til bispedømmerådet. Det forutsettes at biskopens eventuelle innsigelser til utleieformål blir gjort kjent for bispedømmerådet gjennom biskopens deltagelse i behandlingen av saken. Vi mener derfor at hensynet til biskopens

tilsynsansvar blir tilstrekkelig ivaretatt i en ordning der bispedømmerådet er godkjenningssinstans.

KA forutsetter at biskopen fortsatt har tilsyn med kirkebygget også i den perioder det er utleid til andre. Tilsyn med en kirke som er tatt i bruk av en leietager reiser nye utfordringer, og vi anbefaler at det utarbeides retningslinjer for hva kirkelig tilsyn med kirker innebærer for kirkebygg som er leid ut til andre. Slike retningslinjer vil bl.a. være førende for leieavtale mellom kirkelig fellesråd og leietager. Det er også behov for å avklare konsekvensene for forvaltning og utleieforholdet hvis kirken er fredet eller listeført.

Klageordning

KA anbefaler at det bør etableres en klageordning for godkjenningsvedtaket om utleie av kirken. Vi viser her bl.a. til at Kirkerådet foreslår i saken om endringer i kirkeordninger at det skal være en klageordning for avgjørelser om ombygging og utvidelse av kirker. Kirkerådets begrunnelse for å vurdere klageadgangen forskjellig i disse to sakene er bl.a. at det i saker om ombygging og utvidelse av kirker er flere som kan være berørt enn menigheten. KA tror at et vedtak om utleie av kirker vil engasjere og berøre svært mange interessenter i et lokalmiljø. Vi har derfor vanskelig for å se begrunnelsen for at det ikke gis klageadgang i godkjenningssaker for langtidsutleie.

Vennlig hilsen

KA

Øystein Dahle

Direktør – Avdeling for sektorpolitikk og styring